

Bij het HA Derde Advent 13 december 1998
Lezing: GENESIS 40

Gemeente van Jezus onze Heer,

Als een mens in de put zit, dan komt de mens vaak tot dieper inzicht.
Als je in een depressie zit, dan opent zich soms de ruimte om na te denken over je leven, dan onderga je soms een rijpingsproces.
Zo zal het ongeveer met Jozef geweest zijn, in de periode dat hij in de gevangenis zat. Een innerlijke rijping, waardoor hij beter zicht krijgt op wat God met hem wil, dieper inzicht en een betere blik op de toekomst.

Jozef was nog jong toen hij werd verkocht naar Egypte, en hij ontsnapte maar ternauwernood aan de begerige blikken van de vrouw van Potifar. Haar leugen en laster hadden hem hier in de gevangenis gebracht. Tijd om tot bezinning te komen, na te denken. Jozef wordt getest.

De ware rechtvaardigen moeten beproevingen doorstaan om tot heerlijkheid te groeien.

Zo weeft God zijn gouden draad door de geschiedenis van de mensheid, door hier en daar rechtvaardigen te vinden, die de koers aangeven naar Gods rijk.

En dan zijn we bij Jozef in de gevangenis, die gezelschap krijgt van de schenker en de bakker. Er staat niet bij waarom ze gevangen worden gezet, maar een joodse midrash zegt, dat farao een vlieg in zijn wijn vond en een steen in zijn brood, en dat hij ze daarom naar de kerker had gestuurd.

Nu is de gevangenis de laatste plek waar wij van zouden dromen, maar het is wel de plek, waar je de dromen niet kunt keren. Mensen in de put krijgen de vreemdste ingevingen, en een depressie gaat vaak gepaard met beelden en stemmen.

En naar wij aannemen schuilt er achter deze dromen van vandaag de stem van God. Er zijn vele andere stemmen, maar nu is het de stem van God, die stem die de aarde en de hemel had geschapen, die stem sprak tot deze drie mannen in de kerker.

De droom van de schenker gaat over een wijnstok. En dat moet Jozef herkend hebben want de wijnstok is het symbool voor Israël. Zoals de wijn het hart verheugt, zo verheugt deze droom Jozef, want het bewijst: God is Israël niet vergeten.
En dankbaar voor de droom vraagt Jozef aan de schenker: Als je straks weer vrij bent denk dan aan mij.

Toen de bakker hoorde van de positieve uitleg van de droom van de schenker durfde hij ook zijn droom te vertellen. Maar de uitleg is dramatisch. De bakker zal opgehangen worden, terwijl de schenker wordt verhoogd en gered.

Het lot van de schenker en de bakker zegt iets over de weg van Jozef de rechtvaardige; wie zich vernedert zal verhoogt worden. Wie God dient zal kind van God heten.
En wie zich verheft boven de ander, die zal vernederd worden.
Zo gold het voor Jozef en voor vele andere ware rechtvaardigen van God.

En zo sprak Jezus: Wie zich vernedert zal verhoogt worden.

En was dat ook niet de weg van Heer zelf. Vernedert en verhoogt?

En is dat niet de weg die we vandaag vieren als een weg naar de overwinning?

Het zijn grote sprongen door de schriften, maar vandaag maken wij ook een grote sprong, door brood en wijn rond te delen. Niet als een oppervlakkig gebaar, van delen met elkaar, nee brood en wijn als tekenen van Christus, nmet wie wij ons verbonden weten, brood en wijn ook als dankzegging tot God, die ons liefheeft en regeert, en brood en wijn waardoor wij gemeenschap van heiligen worden, verbonden met levenden en doden, en onder Gods hoede.

Wij vieren, luisterend naar Jozef in de gevangenis, dat Christus uit de gevangenis van de dood is gebroken.

Het heilig Avondmaal markeert de weg naar de vrijheid, zoals in Genesis 40 ook de weg naar de vrijheid wordt gewezen.

Vier keer is er in dit verhaal sprake van een beker. Vier bekers worden er gedronken, bij de sedermaaltijd, gedachtenis van de uittocht. Vier bekers die verbonden moeten worden met de vier belangrijkste werkwoorden uit Exodus: uitleiden, redden, verlossen en aannemen.

Vier bekers die de weg naar Gods vrijheid markeren: Hij leidt Israël uit de slavernij, Hij redt hen van de ondergang in de Zee, Hij verlost hen uit de woestijn en Hij neemt hen aan in het nieuwe land.

Zo is de God van Israël, die ons zijn Zoon gaf, om nog duidelijker de weg naar de vrijheid Gods te markeren.

Wij zijn maar kleine mensen vergeleken met Gods koninkrijk.

Maar kleine mensen moeten hun dromen niet verliezen.

Mensen in de put mogen rijpen tot een nieuw bestaan.

Als je maar niet vergeet, wie God is, en hoe God met je gaat.

Ja vergeten, dat doen we zo gauw.

Vergeeten, hoe bijzonder het leven zelf is.

Vergeeten, hoe God naar ons zoekt, hoe God zoekt naar mensen uit een stuk, .

We vergeten dat her en der rechtvaardigen opstaan en Gods wegen gaan, voor ons uit.

We vergetent te gauw diegene die gevangen zijn in zichzelf, in hun denken.

Ja vergeten is de ergste zonde tegen de vrijheid Gods.

Jozef vraagt de schenker: Zul je me niet vergeten.

MAar het verhaal eindigt met de zin: De overste der schenkers dacht niet aan Jzoef, maar vergat hem.

Om ons te herinneren aan de weg die Jezus in Godsnaam is gegaan, daarom staat zijn tafel vandaag in ons midden.

We vieren die tafel om niet te vergeten hoe goddelijk dit leven ten diepste is.

We vieren, om niet te vergeten, hoe levenden en doden bij Hem horen, want bij Hem is

de gedachtenis van alle mensennamen.

En wat nog mooier is, we vieren deze maaltijd, terwijl we God danken en uitroepen: De Heer komt terug. Maranatha, Het Licht komt in ons midden.

Gemeente, de tijd dringt, en we moeten ons geloof vasthouden, ook samen als gemeente, in hoogtijdagen, maar vooral wanneer iemand in de put zit, ons geloof vasthouden, dat de goede God voor ons zorgt.

De stem van God willen we opvangen, ook vandaag weer, zijn Woord, dat onze weg baant, in leven en in sterven.

Ik wil, voor de maaltijd begint, de meditatie besluiten met woorden uit uit Nieuwe Testament, die bij deze zondag horen, van Jakobus, uit zijn brief. Woorden over de wederkomst, en woorden over Gods ontferming over ons.

JAKOBUS 5, 7-11

AMEN

Lezing O.T. GENESIS 40
 Lezing N.T. MATTEUS 3. 1-12

tekst: GEN 40. 14a: "Maar blijft aan mij denken, wanneer het u goed zal gaan."

Gemeente van Christus.

Het leven van Jozef speelt zich voornamelijk af tegen de achtergrond van dromen. Maar mocht u denken, dat Jozef buiten de werkelijkheid staat, in een soort dromenland, dan zit u ernaast. Dromen zijn bedrog, zegt het spreekwoord; maar het is dan ook niet voor niets, dat de dromen in de verhalen van Jozef steeds worden gedeut en uitgelegd. De dromen hebben een betekenis, een bedoeling voor het leven nu.

Het is net als bij tongentaal. Dat onverstaanbare gebrabbel. Niet voor niets zegt Paulus over de tongentaal, dat deze geen pas geeft, zolang er niet iemand is, die de tongentaal vertaald in mensentaal. (Want niet voor niets is het Pinksteren geweest) Niet voor niets geloven wij in de Heilige Geest, zodat wij ieder in onze eigen taal, het evangelie kunnen verstaan.

Die Heilige Geest was de drijfveer achter de dromen van de Jozefgeschiedenis. De Heilige Geest helpt ons, om zo te zeggen, uit de droom. We worden uit de droom in de werkelijkheid getet.

De verhalen rondom Jozef hebben toch al die vreemde bijwerking, dat ze ons uit de droom helpen. Als we even teruggaan in Genesis, dan kunnen we lezen van de oudere broer van Jozef, Juda. Hij maakt gebruik en misbruik van een prostituee, om carrière te maken. Maar ook het verhaal daarna helpt ons uit de droom. Het zou in de Prive niet misstaan, die geschiedenis van Jozef en de vrouw van Potifar.

U weet misschien wat er gebeurde. Jozef was aangesteld als huisheer in het huis van Potifar. En Jozef was een voortreffelijke dienstknecht. Maar de vrouw van Potifar had al een tijdlang haar oog op de knappe Jozef laten vallen; die mooie hebreeuwse mannen, die zag je niet zoveel in Egypte. Het is een verhaal van de vrouw die een man verleidt, het is een geschiedenis van ongewenste intimiteiten. Uiteindelijk vlucht Jozef bij haar weg, maar ze had hem al bij zijn kleed gepakt, en het kleed blijft achter. Jozef bezwijkt niet voor deze "renne fatale". Maar het gevolg is wel, dat de vrouw hem vals beschuldigd, met het kleed van Jozef als bewijs, en Jozef door Potifar in de gevangenis wordt vastgezet.

En daar treffen we Jozef aan bij het begin van de droom van de schenker en de bakker. Zouden die mooie jongensdromen dan toch bedrog zijn? Jozef in de gevangenis? Waar is God dien gij verwacht? Wat heeft deze gang van zaken nog met toekomst te maken?

Jozef is niet alleen in die slavenkelder van de Farao. Twee hoge beampten van de Farao waren ook gevangengezet. Slachtoffer van de willekeur van de Farao. Het hoofd van de koninklijke bakkerij, en de opziener van de wijnkelders, die beiden waren de metgezellen van Jozef.

In de gevangenschap. Ja, zelfs in de gevangenschap dromen wij van licht en bevrijding. We horen het ook van die gijzelaars, die jarenlang vastzaten (in Libanon); die dromen van bevrijding en licht, die waren nooit bij hen weg. Ja, er waren ook de momenten van doodsangst en wanhoop, maar ze bleven dromen.

De schenker en de bakker hadden ieder hun eigen droom. En in beide gevallen maakte het hen neerslachtig en depressief. En omdat Jozef van nature een man is, die naar lichtpuntjes zoekt, en omdat hij overtuigd is van zijn God, daarom merkt hij ogenblikkelijk op, wat er met zijn medegevangenen is gebeurd. "Waarom staat jullie gezicht zo somber vandaag," vraagt hij aan hen. En het antwoord is: "Wij hebben een droom gehad, maar niemand kan ons de dromen uitleggen." En Jozef zegt: "Zijn de dromen niet een zaak van God? Vertel ze maar!"

En ze vertellen van de beelden die ze hadden gezien. De schenker vertelt zijn droom van de drie bloeiende ranken. En als Jozef de droom een optimistische uitleg geeft, dan durft ook de bakker zijn droom te vertellen; maar daarin waren heel andere beelden. Drie korven met gebak, waarvan de bovenste door de vogels werd leeggevreten. En de uitleg van die droom was voor de bakker de schrik van zijn leven. Na drie dagen, zou hij in opdracht van de Farao's aan een paal gehangen worden en door de vogels aangevreten.

De Jozef

Waarom na drie dagen, zult ~~de~~ vragen. Welnu, drie dagen na deze droom vierde de Farao zijn verjaardag. En met diezelfde willekeur, waarmee hij regeerde, met diezelfde willekeur vierde hij ook zijn feesten. En hij organiseert een groot feestmaal, en om de gasten te vermaken, haalde hij de beide dromers uit de slavenskelder. De ene met een droom van heil, en de andere met de droom van onheil. En de Farao herstelde de opziener over de wijnkelders in zijn ambt, zodat de wijn rijkelijk kon vloeien, en de schenker steeds de beste wijn uit kon zoeken. Maar de bakker, die hing hij op aan een boom, tot vermaak van de feestgenoten, en als voedsel voor de vogels.

Als we op deze wijze deze geschiedenis lezen, dan leren we daar nu alvast ee ding van. We worden erop gewezen, wat de risico's zijn van willekeur. Het kan twee kanten uitvallen: Heil of onheil, rehabilitatie of executie, leven of dood. We leren, dat de willekeur geen toekomst biedt. De willekeur van macht en geweld, het moet ook vandaag maar weer gezegd, die willekeur leidt tot niets, maar leidt de mens uiteindelijk tot de ondergang.

En dan bedoeld de schrift niet alleen de willekeur van de politici en machthebbers. De schrift spreekt ook over de willekeur van ons geloof. Als het ons niet meer kan schelen, dat onze Verlosser leeft, als we maar op een willekeurige wijze omgaan met de blijde boodschap, dan kan dat twee kanten uitvallen: Heil en onheil, leven of dood.

Als we nu zouden stoppen met de uitleg van dit verhaal, dan zouden we dit geleerd hebben: Het gevaar van de willekeur. Maar wat zouden we dan geleerd hebben over God? Hoe ziet ons beeld van God er dan uit, als we zo naar dit verhaal luisteren? Dan hebben we een Godsbeeld, van een God die beide armen uitstrekt naar de mensen. Maar de hand aan de ene arm is een uitge-

strekke hand, en de hand aan de andere arm is een gebalde vuist. Is dat ons Godsbeeld? Een willekeurige God. Een God wiens linkerhand niet weet, wat de rechter doet? Een God naar het beeld van de Farao? Ja, dat zou ons beeld van God zijn, als we niet verdergaan met de uitleg. Dan is dit het Godsbeeld waarin we voor de rest van ons leven gevangen zitten. Het kan twee kanten uitval-
len.

Zo kan ik niet geloven. Zo wil ik niet geloven. Want ik wil leven met een God, die zelf beloofde, dat Hij een God van licht en heil is. Niet een willekeurige, maar een barmhartige God, niet een God, die beschikt over dood en leven, maar een God van leven en eeuwig leven.

En ik ben ervan overtuigd, dat Jozef ook zo'n Godsbeeld had. Want hij wilde zichzelf en de mensen uit de droom helpen, dat God niet zo willekeurig is als de mens. Jozef gaat in dat dromenland van de mens op zoek naar de God van leven en bevrijding.

Luister maar naar de Heilige Schrift. Als Jozef de droom van de eerste, de schenker heeft uitgelegd, dan vraagt hij aan de schenker: 'Maar blijf aan mij denken, wanneer het u goed zal gaan.' Maar aan het eind van het lied lezen we dan, nadat de bakker was geexecuteerd: 'Maar de overste der schenkers dacht niet aan Jozef, maar vergat hem.'

Want gemeente: De wijn brengt vergeetelheid, dat weten wij allemaal. Bedrinkt u niet aan wijn, zal Paulus veel later zeggen, en hij dacht daarbij aan deze schenker, die zich door de willekeur van de Farao liet meeslepen, de weg van de minste weerstand. Het brengt vergeetelheid. De schenker vergat, dat Jozef hem de droom had uitgelegd. Ja, erger nog, de schenker vergat dat hijzelf de vrijheid had, maar dat Jozef nog steeds in die slavenkelder zat.

En dan moeten we concluderen dat het met deze beide dromers slecht afliep. De ene werd aan een boom gehangen, en de andere werd vergeetachtig. En hoe ziet dan ons Godsbeeld er uit? Is zelfs God Jozef dan vergeten?

Gemeente, als we de Heilige Schrift mogen geloven, dan is de God van Israël geen God van willekeur, maar een God van liefde. Hij is niet een God die met de linkerhand geeft en met de rechterhand neemt. Nee, zijn rechterhand weet, wat de linker doet. 'Ik heb terdege gezien uw ellende,' zegt God. Ik heb weet van jullie ellende, van jullie zorgen, van jullie droefheid, van jullie angst. Die God ontmoeten we in de Heilige Schrift.

We moeten wel zeggen, dat inderdaad die ene hand gestrekt is, en die andere vuist samengebald. Want Hij kent onze ellende, maar Hij kent ook onze willekeur. En daarom is het evangelie een boodschap van liefde en vermaning.

Ja, gemeente, ons beeld van God is onvolledig als we het evangelie er niet bij betrekken. Niet voor niets lezen we enkele verzen uit Matteus 3, over Johannes de Doper, de voorganger van Jezus Messias. En van Johannes de Doper leren wij, hoe wij moeten reageren op die beide dromen, op die beide handen van God, die een uitgestrekt en de andere samengebald.

Die uitgestrekte hand, dat is; de zegeningen en de weldaden van de Heer, die we iedere dag opnieuw in dankbaarheid moeten ontvangen.

Ook dat vinden we soms al moeilijk. Want dan aanvaardden we wel, wat we uit zijn hand krijgen, maar we vergeten zo vaak de dankbaarheid. Maar toch die ene hand van God, die kunnen we gemakkelijk aanvatten.

Maar dan die andere hand. Die hand die samengebald is, vanwege de willekeur van de wereld, vanwege de rechtverkrachting, en vanwege het ongeloof. Wat doen we met die hand van God? Johannes wijst ons de weg. Want als de mensen zich door hem lieten dopen in de Jordaan, dan vraagt Johannes hen, om openlijk belijdenis te doen van hun zonden.

Dat is die andere hand van God. Samengebald is het een waarschuwing, en die droom van onheil van die koninklijk bakker, die gebalde vuist, die roept ons op om openlijk belijdenis te doen van onze zonden. Als we die stap durven zetten, als we ons hele leven aan hem willen opdragen, inclusief de schuld en zonde, dan zal die gebalde vuist zich langzaam openen, en dan zal die hand van God gaan lijken op de hand van Johannes, die het water schept uit de Jordaan, en het over de mensen heengiet.

Dan zal de toorn van God veranderen in vergeving. En als wij van harte geloven, en met lood in de schoenen onze schuld belijden, dan mogen we vertrouwen op de beloften van de Schrift, dat de God van Jezus Christus een vergevende en barmhartige God is. Een God die ons uit de droom helpt, en die ons wijst op nieuw leven.

Kunt u dat geloven? Is dat ook uw Godsbesied? Ik hoop het van harte. Want in dit leven dat overschaduw wordt door de dood en door haat en geweld, in dit tijdelijke leven, is deze boodschap van schuldbelijdenis en genadeverklondiging onmisbaar. Ja, de wereld en de mensheid heeft grote behoefte aan deze boodschap, om uit de gevangenschap van haar eigen willekeur te kunnen komen.

We gaan tenslotte terug naar de jongensdromen van Jozef. 'Maar blijf aan mij denken, wanneer het u goed zal gaan.' Dat is de leefregel die we vandaag mee naar huis mogen nemen.

Wat Jozef vraagt is eigenlijk heel eenvoudig. Als jij straks weer uit de gevangenschap bent, dan moet je ook aan mij denken. Als het jou goed gaat, dan moet je bedenken, dat het mij slecht gaat. Deze bijbelwoorden lijken wel enigzins op wat ik hoor van mensen die ernstig ziek zijn, en die zwaar moeten lijden. Want vaker heb ik hen horen zeggen: Je moet aan mij denken, zoals ik was, toen het nog goed met mij ging.

Als we dat beeld van God ons voor ogen hebben, de uitgestrekte hand en die samengebalde hand, dan komen ook alle vragen rond het lijden op je af. Die gebalde vuist, is dat dan het lijden, dat God bedoeld heeft voor de mensheid? Moeten we met zo'n God dan maar ieren leven. Dat kan ik niet geloven gansende. Ik heb bewondering voor de rust, die ernstig zieke mensen uitstralen. Ik kan niet geloven in een God, die het lijden onder de mensheid brengt, want dat is niet de God en Vader van Jezus Christus.

Als het gaat over lijden en ziekte? zal ik jullie zeggen wat ik daarvan denk: Het is het als de Parac, het is gewoon een kwestie van willekeur, die ziekte en dat lijden. God heeft het niet gewild, nee, het overkomt je. In het kan twee kanten uitvallen. Het lijden is volstrekt willekeurig. Maar mijn Godsbeeld is niet willekeurig, en daarom zeg ik: Het lijden is niet van God.

"Maar blijf aan mij denken, wanneer het u goed zal gaan. Die bijzondere woorden zouden in het evangelie ook heel goed passen. Jezus zou het zelf gezegd kunnen hebben: "Blijf aan mij denken, als het u goed zal gaan. Heeft Hij niet vergelijkbare woorden gesproken? Waak slechts een uur met mij. Zoek eerst het Koninkrijk. Wees een licht in de wereld. Zijn het niet steeds dezelfde woorden? Blijf aan mij denken, als het u goed gaat.

Daar zit in de eerste plaats iets in van: Tel uw zegeningen. D.w.z. ga niet zomaar willekeurig door het leven, maar dank God voor al uw zegeningen. Maar blijf denken aan Jezus, en aan Zijn woord, en aan Zijn belofte, aan Zijn leven en sterven, en aan zijn verrijzenis uit de dood. Zeker als het ons goed gaat, zeker dan moet het evangelie van Jezus Christus ons verkondigd worden, want wij grijpen nog al te vaak naar de wijn der vergeefheid. Dan gelijken wij op die schenker, die Jozef vergeet, en niet aan hem dacht.

Ik geloof in een God van liefde en vermaning, van kracht en vergeving. Want Hij is de Vader van Jezus Christus. (Laten we hen, die van ons neengingen altijd gedenken, en aan hen blijven denken, toen het nog goed ging.) *Laten*

Maar laten we reuslotte in deze adventstijd met grote verwachting uitzien naar de wederkomst van hem, die ons heeft liefgehad. Laten we de belijdenis van zonden en de mogelijkheid van vergeving niet vergeeten.

Ja laten we leven met diezelfde hoop, die Jozef had, dat eens de gevangenschap zal plaatsmaken voor vrijheid en dat het duister voorgoed zal wijken voor het licht.

"Maar blijf aan mij denken, wanneer het u goed zal gaan." Zlijde: heedschap van Christus. Zijn Naam zij lof en dank. AMEN